

# ЦЕТИЊСКИ ВЈЕСНИК

ИЗЛАЗИ СРИЈЕДОМ И СУБОТОМ

Цијена: за Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна; ван земље 15 франка у злату.

Уређује: ОДБОР

Адреса: „Цетињски Вјесник“ — Цетиње, Adresse: „Le Courrier de Cetinje“ — Cetinje (Monténégro)

Поједини број 10 пара.

БРОЈ 10.

ЦЕТИЊЕ, СРИЈЕДА 1. ФЕБРУАРА 1912. ГОД.

ГОДИНА V.

## Са пута Њ. В. Краља Господара

Цетиње, 1. фебруара

Његово Величанство Краљ Господар, који се у Петрограду налази у посети код Њ. Им. В. Руског Цара Николе II, и по извјештајима што нам стижу и по писању целокупне штампе примљен је у Русији на величанствени начин и срдечно. На станици Кибарч на руско-њемачкој граници дочекан је на свечан начин у име руског цара и цијеле руске војске и, праћен генералом Књазом Василичковым, одвезао се дворским возом у Царско Село, гдје се сада руски двор бави, а дочекао га је на самој станици лично цар, који се са Краљем Господарем тринут загрлио. И у Царском Селу и у Петрограду Краљ Господар је наишао на врло срдечан пријем и величанствен дочек. Руска штампа највећим одушевљењем поздравља долазак Краља Господара у Русију, величајући га као великог руског пријатеља и великог генија свога народа.

У току ових дана са пута Његовог Величанства Краља Господара стигли су ови телеграми о дочеку његову у Русији:

**Петроград, 28. јануара (Корбино).** — „Русија“, орган министеријални, истиче искрено пријатељство црногорског Краља наспрам руске царевине. Црногорски Краљ, који има намјеру посетити виши број страних дворова, похитао је да учини најприје посету руском двору. Краљ Никола, вели „Русија“, велика је појава у историји словенског народа. Он је двојако унапредио своју земљу и од мале књажевине на Балкану створио данашњу Краљевину Црну Гору. Надчовјечни су били његови напори, да развије с једне стране културу у својој земљи, а с друге опет да јој очува независност од сиљних и моћних нападача. Небројене су биле тешкоће, које је Краљ био приморан савладати, да доведе своју земљу на данашњи ступањ. Али у пркос свим непогодама он се јуначки борио заједно са својим витешким народом и у критичним моментима помаган од стране руских царева, чије је пријатељство остало непоколебиво наспрам витешких владара Црне Горе и њиног народа, још од Петра Великог. „Русија“ у име свих Руса најтоплије поздравља Краља Црне Горе, великог генија свога народа и великог руског пријатеља.

**Петроград, 28. јануара.** Нарочита депеша). — Већ пред долазак Његовог Величанства Краља, у Гачини су Га чекале Њихова Императорска Височанства Велике Књагиње Милица и Стана, које су ушле у дворски воз и са узвишеним Оцем продужиле пут до Петрограда. На станици у Царском Селу чекао је Господара Цар Никола са многобројном пратњом. Кад је Краљ стигао и сишао са воза, Цар се са Господаром три пут загрлио. Пошто су представљене обостране пратње, Цар и Краљ сјели су у затворена кола и одвезли се у Царско Село. Цијелим путем била је постројена војска, која је одавала почести. Три четири музике свираху узастопце црногорску химну. У Царском Селу великодо-

стојници чекаху Цара и Његова Господара. У великој дворници стајаху сви Велики Књажеви. У једној побочној одаји била је чета улана, која је чинила почести. Испред ове је Његово Величанство Краљ прошао, држећи у руци палицу фелдмаршала. Послије тога Цар и Краљ уђоше у салон, гдје је била Царица, коју је Краљ посетио. Велики Књаз Кирил Владимировић отпратио је по томе Господара у Двор Аничков, гдје је Краљ посетио Царицу Мајку. Из Двора Аничкова Његово Величанство Краљ одвезао се у Зимски Двор, гдје су Га чекали министри и великодостојници. Војнички пук Семјановски и једна чета одаваху почести. Господар је поздравио војску са: здрав војници! — на што ови одушевљено одвратише са трократним: ура! јединоме маршалу руске војске. Велике Књажеве и министре Господару је представио Велики Књаз Михаил. Његово Величанство Краљ повукао се иза тога у Своја засебна одјељења у Зимском Двору, праћен од свијех Великих Књажева, осим Великог Књаза Петра Николајевића, који је слаб. Све улице, кроз које је Краљ прошао, окићене су руским и црногорским заставама. Господар, који се осјећа веома добро, очаран је величанственим и срдечним дочеком. Вечерас је породични ручак, а сјутра вече свечани објед.

**Петроград, 29. јануара (Корбино).** — „Вјесник“ јавља: Краљ Црне Горе и Књаз Петар приспјели су у Царско Село. Цар их је дочекао на станици са Великим Књазом Кирилом Владимировићем. Цар се три пут загрлио са Краљем. Послије тога су се владаци са пратњом одвезли у Александрински Двор у Царском Селу. Путем су музике свирали црногорску химну и војска је чинила прописане почести. На челу војске бјеше Велики Књаз Николај Николајевић. Цара и Краља дочекали су министар иностр. дјела Сазонов са руским послаником на Цетињу. Пошто се поздравио са великим књажевима, Краљ је био примљен од Царице. Испраћен од Цара на станици, Краљ је по томе са Великим Књазом Кирилом и својом пратњом отпутовао у Петроград, гдје Га је срио Велики Књаз Михаило Александровић са војним и грађанским високодостојницима. Предсједник општине поднио је Краљу со и хљеб. Отуда је Краљ са Великим Књазом Кирилом пошао у Двор Аничков, у којем је био примљен од Царице Мајке, послје чега се Краљ вратио у Зимски Двор, гдје су Га чекали министар предсједник, министар војни, министар инстр. дјела, министар унутр. дјела, царева пратња, изасланство XV. стрелачког пука, којем је Краљ шеф. По извршеноме представљању, Краљ се повукао у своја одјељења, у којима је примио своју унучад, дјецу Великих Књагиња Милице и Стане.

**Петроград, 29. јануара (нарочита депеша).** Јутрос су Краљ и Књаз Петар чинили посјете Великим Књажевима. Послије подне довезао се Његово Величанство Цар из Царског Села да посети Господара. Цар се задржао код Краља четрдесет минута. Вечерас је био свечани објед за 250 званица у Цар-

ском Селу. На обједу су биле обадвије Царице: Александра Федоровна и Царица мајка. Осим њих бјеху још сви Велики Књажеви са Великим Књагињама, министри, дворски и државни високодостојници, генералитет. Њ. И. В. Цар Никола наздравио је Господару овако:

Веома Ми је мило поздравити Ваше Величанство након што сте примањем Краљевске титуле увјенчали Вашу знамениту педесетогодишњу владавину јуначком Црном Гором, — владавину, која је препуна државничких подвига и војничких врлина.

Данашњи мирни развитак и процват младе Краљевине под мудрим управљањем Вашег Величанства вазда ће налазити живи одзив, братско учешће и, кад је потребно, ослонац у Мени и Русији.

Пијем за здравље Његовог Величанства Краља Црне Горе, фелдмаршала руске војске; за здравље Њеног Величанства Краљице Милене и свега Краљевског Дома, и витешког црногорског народа!

Музика је одсвирала црногорску химну.

Одговор Њ. В. Краља Господара на Цареву здравицу гласи:

Ваше Величанство! Ма да сам одавно навикнут на неискриву благонаклоност Вашег Императорског Величанства према Мени и Мојој Црној Гори, ипак сам најдубље тронути Вашим преласкавим за Мене ријечима, а још више изразима, упућеним Мојој Црној Гори, на чем Вам, Величанство, неизмјерно благодарим.

Приликом свечаности обновљења црногорске Краљевине претпрошле године, Ви сте Ми подарили најславнију залогу Ваше царске милости, наименовавши Ме фелдмаршалом у великој и славној руској армији. Ову част, коју не би смио очекивати најсмијелији и најсрећнији ратник, Ваше Величанство Мени је указало, разумије се, као вођи једнијех горштака, од увијек вјernih и оданих Русији.

Величанство! У Црној Гори нема тако велике војске, да бих Вам могао додијелити одговарајући чин, каквим Ме је Ваше Императорско Величанство благоизвољело одликовати. Ја не заповиједам него једином шаком јунака, којима су Ваши славни претци повише од два вијека командовали. Сљедујући томе предању, Ја не могу друго но да потврдим данас у томе својству и Ваше Императорско Величанство, увјеравајући Вас о неизмјерној ваздашњој вјерности и оданости свијех Мојијех Црногораца, који топло љубе Русију, а који полажу у њезину братску и моћну потпору највишу наду за своју будућност.

Подижем чашу за здравље Његовог Императорског Величанства Цара све Русије, Њеног Величанства Царице Александре, Њеног Величанства Царице Мајке Марије Федоровне, Његовог Императорског Височанства Царевића Великог Књаза Алексеја

Николајевића, и за здравље цијелог владајућег Императорског Дома и за славни руски народ!

Музика је интонирала царску руску химну.

Цар је одликовао Књаза Петра орденом Александра Невског са бриљантима; г. Душана Греговића, министра иностр. дјела, лентом ордене Св. Ане, потпоручика Митра Поповића, III. степеном истог ордене, а г. г. генералађутанта бригадира Митра Мартиновића, шефа Војничке Куће и Слава Рамадановића, Маршала Двора, дуванским кутијама са бриљантима.

**Петроград, 31. јануара. (Корбино).** — Краљ Црне Горе примио је у аудијенцију руског министра војног, а послје тога дипломатски кор.

## Краљ Никола у Петрограду

О путу Њ. В. Краља Господара новосадски „Браник“ на уводном мјесту доноси овај чланак:

„Ко је учествовао године 1910. на Цетињу при светковинама о педесетогодишњици владавине Књаза Николе и његова проглашења за Краља Црне Горе; ко је видео оне стасите црногорске војнике у новом војничком одијелу руског кроја; ко је видео, како је руски велики књаз Николај Николајевић новом црногорском Краљу свечано предао руску маршалску палицу; ко је видео све оно велико одликовање Краља Николе од стране руског цара Николе II, и сву напну, коју велика Русија указује малој Црној Гори — томе се није могла отети мисао, да моћна Русија, одликујући Црну Гору и њена владара, крчи пута њеној будућности српског народа на Балкану.

Ово је друга година од светковина на Цетињу. По себи се разумије, да би Краљ Никола, прожман осјећајем највеће захвале према Цару Николи II, радо похитао био у Петроград, да се поклони и из дубине своје душе захвали свом моћном покровитељу. То не би била обична посјета захвале, коју по дипломатском обичају чине владари, кад се имају у какву нову положају да прикажу другим владарима, већ би то била посјета, која доказује сасвим интиман однос двојице владара, којих се народи осјећају као најрђенија браћа.

Да Краљ Никола није учинио прије, него да чини тек сада своју посјету у Петрограду, томе су узрок догађаји, који су се међутим дешавали око Црне Горе, у најближој близини Црне Горе. А то је познати прошли арбанаски устанак. Баш погледом на тај устанак могао је Краљ Никола с правом комбиновати, да се из тога устанка могу на Балкану развити догађаји од велика замашаја који би засијецали у будућност српског народа на Балкану. Баш погледом на арбанаски устанак поднијела је Црна Гора велике, врло велике жртве, које далеко премашају материјалну снагу мале, сиромашне Црне Горе. Па је баш године 1911., у којој је био арбанаски устанак, које неродица а које колера Црну Гору довела у врло незгодан положај. Али су Црногорци све то трпљиво сносили уздижући се у бољу будућност. Баш што се тиче арбанаског устанка, ту су Црногорци и Краљ Никола показали такта и са тим тактом скопчану приврженост према Русији, што су се, чим је руска дипломатија дала познати, да арбанаски устанак не треба да буде повод, да се велики прелом на Балкану већ сада отпочне, сасвим равнали по намјерама Русије и њене дипломатије.

Данас изгледа, да на Балкану ствари сазријевају тако, да сви фактори, велики и мали, који су заинтересовани за прелом на Балкану, морају бити приправни за све евентуалности, за читав преображај на Балкану.

У таквим приликама пошао је црногорски Краљ Никола у Петроград. Баш те критичне прилике доказују, да та посјета у Петрограду није обична ствар етикете, него да има свога дубљег значаја. Краљ Никола хоће у Петрограду да за добије поуздане информације, поуздана



обавјештаја у погледу мишљења руског цара и руске дипломатије о стварима на Балкану, али уједно да рекне и своју о поступку у ужем балканском питању, о самом српском питању, које до сада није доведено у прави колосек, да буде корисно по будућност српског народа на Балкану.

Краљ Никола I. превалио је своју седамдесету годину. У тим годинама далеки пут са Цетиња у Петроград не спада међу угодности пуговања, особито у ово доба године. Некада је садашњи Краљ Никола часком правно тај далеки пут у Петроград, на се оделаред створио у петроградском зимском двору или у Царском Селу. Данас Краљ Никола држи своје одморе у Монакову, у Франкфурту на Мајни, па у Берлину. Нема сумње, као што је већ дипломатски обичај, да је царском руском двору обзанио свој долазак у Петроград.

Данас, кад Краљ Никола долази у Петроград, он пада на многе промјене, с којима мора рачунати. Смрт министра Столипина осјетан је удар за руску унутарњу политику. У спољашњој политици одстрањен је министар спољашњих послова Извољски, а дошао је на његово мјесто Сазонов, који се до сад имао борити са својом физичком бољом те му је мало времена остало, да би се могао оријентисати у правцу руске политике у данашњој, у сваком погледу критичној ситуацији, особито пак погледом на заплет на Балкану.

Данас читава европска дипломатија има да рачуна са двијема великим чињеницама: са ратом између Италије и Турске, па са положајем Русије у Перзији, јер тај положај има у нечем већ и облик оружане интервенције. Свеједнако стоји, као Дамоклов меч, над главама европских народа све оно што је недавно висило о коцу, наиме да може букнути велики рат међу Њемачком и Француском, па с тиме у вези да се у исто вријеме ратом Енглеске против Њемачке развије европски рат. Сукоб међу великим силама Тројног Савеза и Тројног Споразума и све евентуалне преиначе у тим савезима биле би од најстрашнијих пошљедица.

Али ако су у том погледу све европске велесиле сагласне, да се имају чинити највећи напори, да се одржи европски мир, ипак има у политичком положају нешто, што се не даје одгађати, а што би се могло бар делимично ријешити, а да се не посегне у питање одноша великих сила међу собом, а то је регулација одношаја на Балкану.

У том погледу, баш у овом тренутку, искреле су на површину неке вијести, које се тичу баш односа на Балкану, а које би, кад би се обистиниле, алтерирале, сасвим измијениле однос малих балканских држава према Русији.

У овај мах славе се велике светковине пунољетства бугарског престолонаследника Бориса. Значајно је, што се на тај свечаности састало пет престолонаследника из балканских држава: бугарски Борис, српски Александар, црногорски Данило, грчки Константин и румунски Фердинанд. То би наговјештавало, да народи Балканског Полуострва хоће да живе својим слободним националним животом.

Али баш у том погледу хоће да се умете нешто, што држимо да нема никакве реалне подлоге, а то је заштита тих малих балканских држава. Распростире се вијест, да на Балкану преовлађује не толико руски, колико аустро-угарски утицај, односно аустро-угарска заштита. Каже се, да како бугарски краљ Фердинанд, тако и Краљ Црне Горе Никола пливају у водама аустро-угарске политике.

Ми смо већ више пута имали прилике нагласити, да је краљ Фердинанд у колико би се удаљио од бугарске националне политике, која не може бити друга, него русофилска, не би могао ни један дан даље владати у Бугарској.

Што се тиче Краља Николе и његове тобожње аустрофилске политике, то је прва бесмислица. Ту вијест могу распростирати само непријатељи Краља Николе и Црне Горе, који хоће, да Српству докажу, да Србија тјера руску а Црна Гора аустрофилску политику. Од кад се српска књижевница Јелена удала за руског великог књаза Јована, у Биограду изгледа да хоће да се неком русофилском политиком праве капитал против Црне Горе. Таман посао! Кад Краљ Никола има своје старе чврсте породичне везе са руским двором кад руски двор, односно руски Цар у сваком погледу подупиру Црну Гору, као да је у Црној Гори руски народ и као да је Црна Гора руска покрајина, говорити о аустрофилској политици Црне Горе и Краља Николе, права је бесмислица.

Него има нешто, што би Краљ Никола при свом боравку у Петрограду имао на чисто да изведе а то је: да се према великим сврхама балканске политике и у будућности српског народа на Балкану не би смјела у Биограду водити непри-

јателска политика према Црној Гори и Краљу Николи а та је политика данас дошла већ до тога степена, да се Црна Гора смагара као непријатељска, душманска држава, и да се већ смију у Биограду толерирати завере сумњивих елемената противу Црне Горе и Краља Николе. Русија има још доста снаге, да упути Србију и њене државнике на послушност према свему оном, што Русија налази сходно у интересу Српства на Балкану, а у првом реду на хармоничан рад Србије са Црном Гором.

Пут Краља Николе у Петроград поред других важних ствари имао би на чисто да изведе и однос међу Србијом и Црном Гором.

## Сјај руског двора

— Како се врше дворске свечаности —

У времену када се наш узвишени Краљ Господар бави на руском двору, интересоваће свакога прилике које владају на руском двору и како се врши примање у њему.

О томе један новинар пише: На излазу стоје два горостаса (тјелесни стражари). Читави низ оваквих горостаса је на страни до прозора. Укочили се, не мичу се, а ипак одсјеца с њих љепота тјелесне снаге и мужевности. Мали човјечуљак, пред чим црно-црвеним редом дижу голијати својемаче, на поздрав ишчежава уз њих. Па ипак је он најсилији од источног мора до индијског и тихога океана. Велико око гледа мирно, скоро брижно свакога знања и поздравља га стискајући му десницу. Чедно и скоро неопажено улази у концертни дворани министар Коковцев, где дванаест „дивљих“ тјелесних козака са својим кривошијама чувају стражу.

У концертној дворани састаје се женски свијет високога племства и највишега чиновништва. Ови мзрају по одредби министра царске куће барона Фредерика посетити руско народно одијело. Ово је обичејено кокошником и сарафаном. Кокошник је накит за главу у боји одијела а има облик полумјесеца. С њега падају широке чипкасте копрене, од којих је многа видила у Бриселу и Брабанту сјај стародревне њемачке славе. Женске од дворјанства носе бордоцрвени кокошник и сарафан од баршуна. Сарафан дворских госпођа је деколтирана оправа на корсагом од бијеле свиле са богатим везивом од сукога злата. Голе руке имају сриједом отворене златом везене рукаве. Црвени сарафан завршава у златом везеном повлаци. Витој племенитој појави даје ова једноставна ношња некакав романтичан чар узвишеног достојанства. Дакако није битно за дворску даму да је млада или стара. И дворске госпођице, досећу доба, коју називају тако просто усидјелицом. Ова „стара“ гарда има онда предност пред младежи и ступа у поворци одмах иза чланова владајуће куће.

У дворској капелници се сакуњају чланови државног вијећа у тамним одорама везеним сухим златом. Остари господин поздравља дубоким гласом некога старца. Између очигу је енергија усјекала два дубока и трајна набора. У оним тамним великим очима нема сумње ни колебања. Што Дурново сматра за право или неправдо, оно и остаје право или неправдо. Зашто не предочују божињу правду са оваковим очима мјесто оне врије на очима. Међу црним одијелима онајако се црвена одијела сенатора, највиших судских чиновника у држави. Већ су се када сви сакупили. Пробна тишина. Црквеним вратима приближава се приказа великог достојанства. Долази полагано стогодишњак. Скоро угаси поглед не распознаје сакуњене, који осјећају пуно страхопочитања кад се води у капелу пошљедици сурадник Александра II. сенатор Семјонов Тјашански, који је пред два људска вијека направио основу за ослобођење сељака. Сада су сакуњени сви заступници државне власти, а сада ваља да и ја пожурим, па да на одређеном мјесту дочекам улаз двора.

Ето већ и знака од обредног мештра (са палицом) да долази цар. Дворски гласници у црвеним капутима и докољеницама отварају поворку. Иза њих иде до стотину пажа и коморника, који ступају једнаким кораком све два и два у богатим, златом урешеним, одорама. Сад мали размак и ето књаза Долгорукога обредног надмештра. Иза њега су четири највиша дворска службеника. Иза њих иде владар чије жезло слуша више од 150 милиона људи и чија држава је већа од шестине земаљске кугле. На њему је одора највјерније пуковније Семјонова. Уза њ је царица-мати Марија Феодоровна, удова владара који је најенергичније у модерно доба заступао начело апсолутне божје милости. Уз величанства ступа барон Фредерик у одори генералног ађутанта. Иза њих је велика кнегиња Марија Павловна под руку са својим зетом принцом Николом грчким. Његова жена велика кнегиња Јелена иде са великим књазом Ти-

рилом. Сад слиједи велика поворка великих књажева и књагиња а најзад иду двије књагиње Романовскоје, красне младе принцесе царске крви. Поворку завршавају даљни рођаци царске куће.

Цетиње, 1. фебруара

Познати словенски лист, који је у Бечу излазио на њемачком језику под насловом „Slavisches Tagblatt“, почеће ускоро опет да излази, али онов пута прво недељно, а уређиваће га парочити одбор. Како ће овај лист имати своју штампарију у Бечу, то ће она издати и словенске књиге у оригиналима и њемачком преводу.

Међународна интерпарламентарна конференција држаће се ове године 4. септембра. Мјесто, гдје ће се ова држати, није још одређено, али је одлучено да се не држи ни у једној пријестоници.

Из Цариграда јављају да је под предношењем министра Халил Адил бегу крећула парочита комисија у Арбахију, којој су се, по жељи порте, придружили и енглески конесари у министарству финансија.

Настајивање председника угарске владе, Куен Хедервардија, да придобије опозицију, пропала је. У Бечу нијесу хтјели да прихвате захтјеве Комитоне странке, а Јулит није хтјео ни да преговара. Тако ће опустукија у угарском сабору бити опет настављена.

Бечки парламенат састаће се опет 21. ок. а да би се претресле војне реформе.

Српски и хрватски студенти у Прагу држали су скупушину, на којој су ријешили да поведу информативну акцију да сав европска јавност буде обавијештена о политичком стању у Хрватској. Прво ће позвати српске и хрватске посланике из сабора истарског, далматинског и босанског да држе скупушине против непосвојеног стања у Хрватској, а потом ће покренути парламентарну акцију у бечком парламенту.

## Политичке вијести

### Баварска послје избора

Избори у Баварској обратили су општу пажњу. А како и не би. Послје 15 година либерална љевича у Баварској долази до већег утицаја у политички земље. Центрум је од 98 досадашњих мандата пао на 87, располажући дакле у укупном броју баварских заступника (163) већином од самих 5 гласова. Додуше конзервативци су се били са клерикалима здружили у изборни компромис, ну сада, када увидјеше, да им је овај савез само штету нанео и да их је компромитовао, тешко да ће у будуће бар у политичкој страни подупирати центрум. Конзервативци и савез пољодјелана изиђоше из ових избора пребивених гостију, јер од првашњих 19 мандата могаоше сачини само 7. Јасно је, да им тада ко-операција са клерикалима може само шкодити и они ће се добро промислити прије, него наставе сурадњу са досадашњом „црном“ већином.

Међутим се за вријеме ових избора догодило чим, коме нема још ранија у њемачкој политичкој историји, а то је савез свих странака љевиче у изборној борби. Додуше за недавних опшћих избора за Рајхстаг либерали и социјалисте се помагашу, али тек у неким срезовима и то у ужим изборима. У Баварској и социјалисте и либерали и аграри склопише компромис још прије избора и тако је први пут проведена формула „од Басермана до Бебела“. Изборна се кампања водила по народи што ју бијаху издвали социјалисте: Реформа изборног закона.

Само на темељу постојећег изборног реда могао је центрум до садн одржати своју власт у Баварској. Овај изборни закон је установљен г. 1907. и даје баварском становништву право општег, тајног гласа. Ну центрум, који је онда имао већину, удесио је нови закон на начин, да би увијек могао остати на власти. У Баварској наиме нема правих ужих избора. За вријеме првог избора бива одмах проглашен изабран онај, који је постигао релативну већину гласова. Само у случају, да нико није добио бар трећину гласова, обавља се нови избор; но и у овом случају нема праве балотаже између двају кандидата, који су добили највише гласова, него се опет могу прикључити бирачима сви прваши кандидати. У овом другом избору пак бива изабран овај, који је добио већину гласова.

И тако, догађало се често, да је био изабран клерикални кандидат, премда је број гласова, што их је добио, био много мањи од укупних гласова добијених од антиклерикалних кандидата. У досадашњем баварском сабору на тај су начин клерикали бројили 75 по сто мандата, дочим на изборима не бијаху добили него 46 по сто предањих гласова.

То је и изазвало окупљање љевиче. Већ за избора у Рајхстаг центруму је

попустило тло. Пале су његове тврђаве Именштаг, Штраубинг, Пфаркирхен, Цвајбрикен и Вирибург. Борба је била веома тешка и за ових избора, јер су клерикали и скористили сва вјерска и црквена средства према лаковјерном народу, проповијдајући му о пропасти вјере, о губитку љива и изгнанству принца регента, ако љевичари побједе. Ну то их ипак није спасило од знатних губитака. Либерали су број својих мандата повисили од 24 на 35, социјал-демократе од 21 на 30, а и баварски аграрци су нешто напредовали.

### Енглеска и Њемачка

Има извјесних знакова по којима би се могло закључити, да се у Енглеској и у Њемачкој ради на зближењу и споразуму.

Енглески министар рата Халдане бави се ових дана у Берлину. Тај његов боравак у Њемачкој разио се тумачи. Неки кажу, да је тамо пошто ради преговора за откуп португалских колонија. Други веле да је то ради споразума о боравку енглеских официра у Њемачкој, јер су до сад сматрали као шпијони. Трећи веле да је по сриједи споразум Њемачке и Енглеске. У то се у толико прије вјерује, што и у Лондону тврде, да енглески министар војни има нарочиту мисију код њемачког цара, док сам Халдане вели да путује приватним послом.

Што још више потврђује нагађање да се ради о споразуму између Енглеске и Њемачке то је боравак некадашњег члана енглеског адмиралитета лорда Бересфорда, који је баш ових дана био у аудијенцији код њемачког цара.

Берлинска „Tägliche Rundschau“ доноси из високог дипломатског врела сензационалну вијест, да Њемачка и Енглеска преговарају о међусобном трајном споразуму тако, да подијеле интересне сфере у разним пределима свијета.

Уз то се јавља, да је лондонско народно мировно виђење закључило о да сазове сутра у Лондону под председништвом лорда Куртнеја енглеско-њемачку конференцију у сврху слободне измијене мисли о узроцима енглеско-њемачког непријатељства и о средствима, како би се то одстранило. Држи се, да ће тој конференцији присуствовати и многи Њемци.

Али док се то тако јавља и нагађа, докле „Neue gesellschaftliche Correspondenz“ дознаје да Њемачка за вријеме извођења програма о ратној мрњици до 1918. има годишњих средстава још за израз по дреднота на годину, тако да ће њемачка мрњица догле осим већ предвиђених лађа бројити још три велике јединице. У политичким се круговима држи, да ће Енглеска одговорити на ова наоружавања зајмом од једне милијарде за градњу нових лађа.

### Повратак генерала Каневе

Долазак врховног заповједника талијанске војске у Триполису и Тиренавици генерала Каневе, забавио је читаву талијанску јавност како политички тако и војнички. Ради повратка врховног заповједника у Рим наводе се два разлога. Прво пужда да се влада информира о ситуацији у Триполису и у Тиренавици, да узмогне у засједану коморе на евентуална питања дискретно али и пестивно одговорити. Друго, да се установи даља тактика поименце питања даљег великог продирања, да се стим установе средства и мјере тих средства.

Особито се претреса питање, у каквој се ситуацији налази Тиренавка и да ли би било нужно и потребно, да се онима пошаље што јача војна експедиција. Мисли се на то, да се онде оснује посебна независно и слободно врховно војно заповједништво и да се садашњи генерал Брикко-Тромби замени другим старијим и вишим генералом. Проблем веће продирајући акције према Азији и држи се, да је ванредно пужан. У конференцији са генералом Касвом, дискутирало се и питање велике војне акције према Гаријану. Влада међутим врло се скептично држи према овој евентуалној акцији.

Јој највише брине задаје подложак у Тиренавици. За то се држи, да је најбоље, да се за сада генералима у Дери и Бенгазију даде што већа слобода.

У талијанским се круговима држи, да генерал Канева након свих тих конференција са ратним министрима и са шефом генералштаба неће више поћи у Триполис. То веле, зна и он сам, јер је пред свој одлазак из Триполиса сазвао све више официре војске и морнарице, и дао им један опрштајни банкет.

Међутим сад се јавља да ће се генерал Канева ипак вратити на бродно поље.

### Турци за Малесију

Некадашњи заповједник турских трупа на нашој, црногорској, граници, Абдул наша поднио је још много разије исцрпан предлог од 60 тачака, излажући своје мишљење о мјерама и реформама, које би Турска требала да изведе међу Арбанасима у скадарској и косовској Малесији. Пројекат је влада прихватила и дала на проучавање нарочито састављеној



комисији у којој су били: Бедри наша бив. скадарски валиа, Чафер бег, муге-сариф пећски, Шукри бег, шеф одјелена министарства унутрашњих послова и друге личности које важе као познаваоци прилика тих крајева. Са малим измјена-ма, комисија је прихватила овај предлог и министарски савет је рјешено наред, да се по њему поступи, у ком смислу су издате и потребне наредбе. Уз то је вла-да доставила и арнаутским парламентарним посланицима овај предлог тражећи да чује и њихово мишљење за коначно са-нирање прилика у тим арнаутским кра-јевима.

## Црногорски завјереници у Цариграду

Овијех дана из Цариграда је пуштена вијест како су се тамо појавили некакви завјереници из Црне Горе, што је дало повода многим српским и страним ли-стовима, да ту појаву на различне начи-не коментаришу. Било је чак листова, на жалост српских, који су тврдили да је све то намештено и да је један од њих, Булатовић, био у договору с ме-рованим личностима на Цетињу!

О тој ствари ми смо још одмах про-говорили, а овом приликом износимо извјештај српског „Нашег Јединства“ од његовог сталног дописника из Цари-града:

„Овдјешњи и страни листови доноси-ли су ових дана да су у Цариграду допу-товала 4 црногорска официра завјерени-ка, а прије њих неки Мрдела Булатовић, који је био осуђен на 12 година тамни-це, како кажу, као политички кривац.

Мрдела Булатовић је заста прије два мјесеца допутовао из Солуна у Цари-град, казивао да је побјегао из тамнице из Црне Горе и распитивао се има ли у Цариграду т.з. клубова, и има ли црно-горских завјереника, да би им се при-дружио.

Булатовић је прост, обични полутап, види се да није научно да ради, па се прави „мучеником“, тражи хљеба без мотике.

Чуло се да је у Цариграду дошао без новца, позајмљивао, становао у малој грчкој гостионици, а кад и кад би имао новца и да је био. Полиција обрати на њ пажњу, један тарни полицајац му се и приближи и он му исприча, да је до-шао у Цариград да нађе човека који би убио црногорског посланика Поповића, да има за то 200 турских лира, па да је и он члан некакве завјере против Краљу Николи.

Полицајац му рече, да ће он убити г. Поповића и за 100 лира, ако му их одмах даде, а Булатовић да сад нема новце, али ће му их дати када изврши дјело.

Тајни полицајац пристане, али да му се Булатовић писмено обавезе, да ће му послје дати новце.

Булатовић пристане, напише се при-званица, и он пред свједоком, јер је не-писмен, удари на њу крст.

Сад полицајац зовне жандаре који ухвате Булатовића, претресе га и нађу код њега неке сумњиве листове, али не нађу новца. Нађу написану молбеницу, упућену на посланика Поповића у којој моли да му испослуже помиловање за слободан повратак у Црну Гору (био је осуђен за ординарни злочин) па да ће он показати све „црногорске завјеренике“.

Полиција га затвори, подвргне испиту, али је падао у противрјеча, казивао што шта, те му се не може вјеровати.

Како овдје сада нема црногорског по-сланика Поповића, јер је с краљевићем Данилом отишао у Софију на свечано-сти, цариградска полиција обрати се тур-ском посланику на Цетиње, да се из-вијести од црногорске владе о Мрдели Булатовићу. Дошло је извјешће да је због обичног убиства био осуђен на 12 година робије, из кој је послје 2 го-дине побјегао. То вам је све“.

## Нови њемачки парламенат

— Отварање њемачког Рајхстага —

Прошлог четвртка на свечан начин от-ворен је њемачки парламенат.

У подне се заступници, министри и други достојници окупиле у бијелој дво-рани царског двора. Цар Вилхем је про-читао пријестону бесједу, у којој нај-прије поздравља нове посланике, истиче везе између народа и владара и говори о задаћи, која је цару намијењена за од-ржавање народног јединства и реда. Од намтивике је социјално законодавство заузимао одлично мјесто у раду парла-мента, па ће се тај социјални дух, који је ишао за осигурањем ширих слојева на-рода и надаље наставити у јавним уста-новима државе. Државне финансије су се учврстиле и нови ће закони довести до потпуног оздрављења свих финансиских

односа Њемачке. У одржању мира, на-копну и на мору држава располаже доста-јаким снагом, која може свудје и у свако вријеме народу чак, државни посјед и оправдане интересе чувати и заступати. Стална је моја дужност, вели даље цар, да се ова одбранбена способност одржи и очува непомњена и на воду на мору, и за то се спремају законске основе за покриће нових трошкова. Тако ће помоћу посланика држава моћи испунити високу задаћу, која јој је намијењена као веле-сили.

Пријестона бесједа даље прелази на међународне односе. Спомиње недавно постигнути њемачко-француски споразум о Мароку као нови доказ настојања за одржање на бољих односа са страним државама. Верност савезу с Аустро-У-гарском и Италијом и пријатељска веза са другим земљама уз узајамно пошто-вање и добру вољу остаје, вели цар Ви-лхем, и надаље темељ моје политике.

На коњу цар позива се на бољу по-моћ и позива посланике на рад у овој легислативној периоди.

У 2 сата по подне окупио се Рајхстаг на прву седницу под председањем пред-седника по старости Праегера, на којој су посвршаване неке формалности.

Сјутра дан био је избор председника и том је приликом пало на платиног кан-дидата Шпана 185 гласова, па социјал-демократу Бебела 110, на кандидата на-ционалних либерала принца Шенајха Ка-ролата 88 и т. д. Због тога је био из-бор изабу: Шпана и Бебела и владин кан-дидат је изабран са 196 гласова, док је Бебел добио 175 гласова. За првог пот-председника изабран је социјал-демокра-та Шајдеман, а за другог национални либерал Паша.

Послје тога су изабрана осам секре-тара.

Незадовољан исходом избора пред-седник Шпан подnio је оставку, изја-вљујући да не може дозволити да му уз кољено сједи као први потпредседник социјал-демократа и тако је на чело пар-ламента остао социјал-демократа, нека-дањи слагач, Шајдеман.

Према томе криза у њемачком парла-менту почела је прије него је и отпочео стварни рад.

## По листовима

Куен и Хрватска

Градачки „Тадерост“ има овај извјеш-тај из Пеште о наміјерама угарског пред-седника министарства грофа Куена према Хрватској:

„Док се угарска криза приближава очи-то мирном расплету, постаје хрватска кри-за од дана до дана оштрија. Док је гроф Куен знао у Угарској ублажити оштре опреке, његови су људи чинили у Хр-ватској све, да духове што јаче раз-драже. У чему дакле може дакле бити узрок, да министар председник дозвоља-ва у Хрватској владу по другој методи, него што сам влада у Угарској? Одговор на ово питање могућ је само онда, ако се темељно уоче све појаве угарске по-литике. Са чуђењем може се углавити, да ни једна угарска влада нема сталне по-литике, већ своју политику прилагођује увијек захтјевима тактике. Један исти министар председник данас је строго де-мократског мишљења, да већ сјутрадан откопили оште изборно право као спас-но по мађарство. Либералне владе затва-рају народностне школе и укроћују кле-рикализам, или обратно: клерикални ми-нистар провјетје уклања клерикалног ми-старског саветника са чела одсјека.

Тако и читава политика Угарске у Хр-ватској није ништа друго, него тактично средство за операције у рукама угар. вла-да. Интереси Хрватске посестрима земље морају крај оваквих прилика бити бачени у крај. Управо су пошљедњи дана до-вољно доказали, да угарска влада мора згрченом пјесницом пријетити Хрватској, да буде сигурна за симпатије читаве ма-ђарске јавности. Бан Цувај мањерава Хр-ватску по сваку цијену освојити за мисао уније с Угарском; он је растјерао сабор, јер је, веле, припремао преврат, а све мађарско новинарство — на челу сви владини листови — пријете најдрасти-чнијим мјерама против „издајца земље“. Сва су непријатељства заборављена, ако треба бранити интегритет угарске др-жаве, који угрожавају Хрвати, и у нај-љеншој хармонији налазе се душе грофа Куена и оца и ријечке револуције Гезе Полоњиа.

А чему сва та вика? Сигурно не зато, што би се бојали отргнућа Хрватске или би меморандум хрватске странке права држали збиља за велеиздајнички. Тако наивни не смију се још сматрати мађарски државници и политичари. Читава кампа-ња, која се од неколико дана води про-тив Хрватске, може имати само ту свр-ху, да одврати пажњу мађарске јавности од оних догађаја, који се одигравају иза

кулиса мађарске политике. Овдје се на-теже о миру и рату, па је добро, да зе-мља не прати то одвише пажљиво, већ да буде стављена пред готов чин. И влада и опозиционе странке хтјеле би имати мир, тек не могу да се сложе ради ци-јене. Опозиција не смије напустити бор-бе против одбранбене реформе, а да не може показати ни концесие, а гроф Куен не може дати ништа или пак врло мало. Да дакле трговина не заппе, мора држати Хрватску као промобран. Док све новине хране своје читаоце приповјеткама о не-мирима у Хрватској и о потреби суспен-довања хрватског устава, тражи се у свој тишини формула, која има опозицији омо-гућити напуштање отпора против одбран-бене реформе, а да влада не би требала провести демократску изборну реформу и остале оправдане захтјеве.

## Српство

**Виноградарство у Херцеговини.** Пишу из Требиња: Између 10. и 30. јануара одр-жавао је управитељ г. Миод Томић из Лас-тве у општинској згради у Требињу преда-вања из виноградарства. Предавања је по-сјеђавало дванаест редовних слушатеља винограда, а предавало се о избору земље за младе насаде, ђубрењу вино-града са стајским ђубретом, компостом и са уметним ђубретом и „ђубрење у зе-лено“, даље о добрим домаћим и стра-ним врстама лоза, које директно рађају; као и о најважнијим америкаским подло-гама. У другу групу предавања спадало је резаци и саћење лозе и о сузбијању болестију на лози као пероноспори, он-дууму и т. д. Нарочита пажња при пре-давањима обрађала се на то, да се ови ближи суседи Далмације добро упознају са филлоксером, да се уште, како ће се од пезине навале што дуже сачувати и на то, кад би она наступила, па које ће американске врсте лоза калемити нашу лозу у разним врстама земље (по јафта-ма), па да тако своје винограде осигу-рају од коначне пропасти. По подне су извођене практичне демонстрације у об-лижњим виноградима и лоза се каламиле. 30. јануара сакупило се било више важ-нијих посједника винограда и општин-ских ошторника са котарским предсеј-ником М. Потушком и градским начелни-ком г. Абдурахманбегом Расулбеговићем на челу. Испит је одржан у општинској сали за засједање у Требињу. Ђаци су без разлике добро одговорали; а општин-ско вијеће је на то наградило двојицу нај-бољих ђака наградом од 50 круна. О-вака стручна предавања држаће Томић и почетком фебруара у Стоцу.

**Стогодишњица сомборске учитељске школе.** Из Сомбора јављају: „4. новем-бра ове године навршиће се равни сто година, како је у Сентадреји отворена прва српска педагогичка школа“, а то је препарандија. Тог истог дана отворена је и препарандија за Румуне у Араду и за Грке-Цинцаре у Пешти. Што је дошло до тих препарандија, највећа је заслуга Србина Уроша Несторовића, сајетника и надзорника православних школа у Ау-стро Угарској. У патријархиској библио-теци у Карловцима налази се неколико својеручних писама истог Несторовића, што их је писао о тој ствари директору карансебешком Мојсију Арсићу и сајет-нику Сави Текелији. Та писма, која могу послужити као грађа за историју прве српске препарандије, основане у Сентад-реји, а касније пренесене у Сомбор, почео је објављивати прота Димитрије Ру-варац у овогодишњем првом броју свога „Архива за историју српске православне карловачке митрополије“.

**Звјерства над Србима.** У Ст. Србији и Мађедонији се непрекидно врше звјер-ства над Србима. Колико се у томе сада забраздило показује овај немил догађај: Прије неки дан изашла је на гробље са старом мајком Митра Ристићева дјевојка из феризовићког села Робовца ради го-дишњег помена своје оцу. Гробље је удаљено од села 10 до 15 минута и кад су се враћали са гробља у друштву дру-гих жена, пресретну их три наоружана Арнаутина, синови Тахир Топала да си-лом отму Митру. Ова се бранила колико је више могла, али је звјерови ови обо-ро у блато и обешчасте. Жене се од страха разбјегу а мајка дјевојчина оне-свјешћена падне у блато. Зликовци су упропаћену дјевојку одвели собом, а једна стара мајка дошавши себи, жалила се кајмакаму у Феризовићу, који је обе-ћао да ће зликовце похватати и предати суду. Ово грозно звјерство узрујало је све село, јер поред свих злума што га до сада снађуше, овако злочинство ода-је да ће бити све горе.

**Скочила у Неретву.** Јављају из Мо-стара, да је ондашњег хотелијера и же-љезничког ресторанта Максе Врега заде-сила је тешка несрећа, јер му је сестрична госпођица Мишица скочила у Неретву и утопила се. Дјевојка је скончала свој

младеначки живот и потражила смрт у валовима Неретве због несретне љубави. Самоубиство је извела недалеко земаљске занатлиске школе, а на стјенама, одакле је у воду скочила, оставила је своју капу, те се према томе и знало, да је више нема међу живима. До данас је још не нађоше, а тешко да ће се и наћи, јер је Неретва тако набујала због зимњих киша.

**Премијере у Н. Позоришту у Био-граду.** Управа Народног Позоришта у Биограду даће у почетку овог мјесеца српску премијеру. Играће се Ђоровићев „Зулумџар“, који је прошле сезоне при-казиван у Загребу и Н. Саду. Одмах за тим у другој половини овог мјесеца биће премијера руске комедије с насловом „Др-жавни стан“ од Ришкова. То ће бити трећа режија Руса Андрејева у овој сезони.

## Словенство

**Споменик Гончарову.** Ових дана от-ворена је у Симбирску у градској ку-ћи изложба пројеката за Гончаров спо-меник. Изложено је пет пројеката. Тро-шак за подизање било којега од тих пројеката израчунао је на 120.000 руба-ља. Биће тај споменик подигнут у об-лику велике зграде, у којој ће бити од-јељења за гончаровску библиотеку, за у-метничку школу, историско-литерарни му-зеј и за архивну комисију. Средства су већ осигурана: 55.000 рубаља добровољ-них прилога, 10.000 рубаља даје град, а једнаку своту општина. Што недостаје обећавају два три мјесних мецене, а она-мо придоласи сва чиста добит од изда-ња Гончарових дјела. Дјела ће Гончаро-ва изаћи у јуну, кад се навршује јубилеј. Но ни градска управа ни општинска не-ће да се задовоље само са зградом, већ су и једна и друга прихватале закључке, да се поврх тога подигне и монумент. Овом згодом треба споменути, како Сим-бирск поштује спомен својега земаљака. У граду има гончаровска дворазредна школа, народна читаоница Гончаровог имена а на кући, гдје је живио Гончаров постављена је мраморна плоча.

## Кратке вијести

**Силне поплаве у Шпанији.** Из свих крајева Шпаније долазе вијести о силним поплавама ушљед набујалих ријека. Ан-далузију затекла је сила киша и повод-ње. Qualquivir i Monzonares поплавили су сва околна мјеста. Брзојави и телефони су мјестимице порушени. Путови и же-љезнички насипи разрушени су. Град Ка-дикс дјелимиче је под водом. Уз морску обалу догађају се силне буре и сваки час долазе гласови о бродоломима. Море избацује много љешина. Министар гра-ђевина изјавио је, да је нужно 25 мили-она песета да се измосту поправити путови.

**Свјетски брзојавни споменик.** Из Брна се јавља, да је савезно предсеј-ништво одобрило нацрт за подизање свјетског брзојавног споменика у Берну. За извођење споменика одређена је свота од 170.000 франака, а посао израде је повјерен кипару Роматполиу. Споменик мора најкашње у мјесецу октобру 1915. бити посвећен.

**Катедра словенских језика.** На хо-ландском свеучилишту у Лјдену биће у најскорије вријеме отворена катедра за словенске језике. Професор за ову нову катедру биће Р. А. Крна ван дер Коу, познати списатељ и добар познавалац словенских народа и језика.

**Престолнашљедник Александар.** Као што јављају из Биограда, престолна-шљедник Александар отпутовао је у фран-цуско приморје, гдје ће провести неко-лико недјеља.

**Критско питање.** Силе заштитнице из-јасниле су се да ни у ком случају неће дозволити, да се дира у status quo на Криту.

**Конференција мира у Хагу.** Идућа конференција мира држаће се тек 1915. године. Нова палата биће у Хагу отво-рена до године.

**Седамдесетогодишњица.** Прошле не-дјеље, 22. јануара, навршило се 70 година од рођења чувеног данског писца Ђорђа Брандеса, који је познат са својих кри-тика, есеја и новела и код нас.

## Дневник

**Неће га народ.** Кад све махи-нације нијесу помогле, да се оправ-да она недостојна кампања, која се води противу новог рашко-при-зренског митрополита г. Дожића, гракнуло се као у оправдање: неће га народ. А колико и у томе има истине најбољи је доказ овај: И



пored свега тога што се запело свима недозвољеним средствима, да се утиче на српски живаљ у Ст. Србији како би се изјаснио противу г. Дожића, народ српски ипак није хтио да се буну противу избора, а у Пећи су се пак спремали многи угледни Срби да га и поздраве. Чим се чули за то у Приштини, одмах су они, који воде бјесомучну кампању противу избора г. Дожићева, послали једног свог агента и пријатеља пропалог кандидата Богдана Раденковића да оде у Пећ и да утиче на Пећане и да их придобије за њихову ствар. Тај њихов агент, како нам из Пећи јављају, стигао је је тамо и под изговором да се бави трговином, безобзирно агитује противу г. Дожића и народ хоће од њега да одвоји тиме што прича најодвратније измишљотине. И кад се све то зна, они још имају образа да граје како га народ неће и како је народ противан постављању његову, док тај народ напротив има муке с њима, пристајући уз г. Дожића!

**Општина за своје грађане.** Одбор цетињске општине ријешно је, а надлежне власти одобриле, да се такса на воду, коју грађани дугују за прошле три године не наплаћује. Да се, пак, не би показао дефицит у општинском буџету, уведена је друга неосјетна такса т. ј. 1% према вриједности на робу и др. артикле, који у варош дођу. За годину 1912. и у будуће наравно плаћаће се такса на воду.

**Нова управа.** Прво Црквено Пјевачко Друштво „Његош“ добило је нову управу, која је састављена овако: председник Милан Рамадановић, потпредседник д-р М. Иличковић, секретар Веселин Секуловић, благајник Душан Пејовић, чланови: Никола Кнежевић, Љубо Бакић и Саво Шћеповић.

**Домаћи Лист.** На Цетињу је почео да излази нови лист за поуку, просвјету, привреду и друштвени живот под насловом „Домаћи Лист“. Власник и уредник му је М. Рамадановић. Излази двапут мјесечно, а намјенен је народном просвјештавању.

**Вријеме** Још је једнако промјенљиво вријеме, које нам, послје кише и вјетра, донесе и лијеп сунчани прољетни дан, какав је био и јуче, али да се убрзо претвори у облачан и кишовит дан, као што је данас.

**Кинематограф.** Кинематограф даје вечерас представу у Зетском Дому са овим потпуно новим програмом: алпски јегери на служби; Италија: Рим; далеко од очи, далеко од срца. комедија од Д. Рошеа, колорисано; живот фармера у Америци; многољубљена служавка, шала; кула свјетилка, драма; опет закаснио на ручак, шала; женидба страшилица, шаливо; и Леман као шегрт, шаливо.

## Установа и рад ђачких дружина

Прилог за упознавање карактера и уређења ђачких дружина —

У „Цетињском Веснику“ од 25. децембра прошле године у рубрици „Ђачке дружине“ изнети су мотиви за оснива-

ње таквих дружина међу школском омладином. Оцртане су све добре стране таквих заједница и изведен закључак, да су оне пријеко потребне школској омладини. Истина је, да је у многим просвијешћеним држава пуно таквих установа. Нема спора, да су ти народи и достигли такву културу стога што су се од малена удруживали, вјежбали и челичили умно и што су се од малена просвијешћивали. Те дружине су стварале оне патриоте њемачке и говорнике француске; те дружине су стварале увјете господи просвијешћених народа.

За стварање таквих дружина потребне су прилике подобне за успијевање истих. Потребно је и ангажовање старијих људи или учитеља и наставника омладинаца. Данас је таквих дружина код нас у Србији у свакој вишој а у гдјекојим и нижим гимназијама, богословијама и т. д. Али има и дружина нарочитих врста, управо нарочито установљена: има дружина, које су створене заступањем самих омладинаца — чланова њених, и које раде без школског или ма чијег надзора, које су, дакле, творевина омладинаца и које омладина одржава, управља њима, ступа у савез са осталим већим и старијим дружинама и т. д. Такву једну дружину и ми ћемо овдје приказати и то из двојаких разлога: 1) што ће се тиме изнијети једна дружина са својим карактерним цртама, са својим циљем и радом и што ће тако моћи да послужи као и модел за стварање нових дружина у разним крајевима и разним приликама; 2) што ће многим ослабелом или успаваним дружинама дати импулса за живот, а старијим појачати вољу и акцију, а многе, можда, и преустројити. Тим прије сматра дружина за потребно да вас извести о своме раду, циљу и успјеху, пошто сте јој указали ту част, да шаљете њеној читаоници свој лист. А преко вашег листа моћи ће да се њом упозна и остала школска омладина, која је вољна да ствара или је већ створила коју од таквих дружина.

Дружина „Гундулић“ основана је 1908. године у Љесковцу, Србији. Чланови њени су ученици на разним школама и школују се у разним мјестима, али који су родом из Љесковца и који проводе школске распусте у свом мјесту рођења. Главна акција дружине развија се, дакле, најјаче о школском одмору. Али преко школске године ради у оном мјесту гдје се школује најмање трећина чланова. Тако је првих година радила у Нишу, а ове године ради у Врању.

Какав је правац њена рада, најбоље се види из члана 2. њених правила. Он гласи: *циљ је дружини „Гундулић“:* а) *оснивање јавне народне библиотеке у Љесковцу;* б) *умно и морално развијање својих чланова;* в) *да чланови раде на што бољем упознавању своје домовине;* г) *по могућству материјално помагоње својих сиромашних чланова.*

Из самог њеног циља види се да јој је велики и тежак задатак. Но то није за омладину тешко, јер су омладинци Срби и у грудима им српско срце бие. *А ево на који начин она тај свој циљ жели да постигне:* а) *својом књижицом и читаоницом;* б) *читањем и прегледањем радова својих редовних чланова;* в) *одржавањем веза са сличним т. ј. ђачким дружинама и* г) *новчаним приходама.*

Нарочито је дружина радила на остваривању друге тачке свога циља а то је: умно и морално развијање својих чланова. Тај свој рад крунисала је дивним успјехом, наиме успјела је да своје чланове образује у националном духу у пркос других, непотребних Српству за сад идеја. Писмени састави, рад, говори прожети су правним српским јуначким патриотизмом. Сваки редић писменог састава, свака реч говорника патриоте пропраћени су уздицањем, али и зајером, да ће се све исправити и сви залутали Срби извести из заблуде и антипатије према националним аспирацијама.

Дружина изврсно дјелује и на образовање карактера и јаке воље код својих чланова. Усађујући здраве идеје у душу

омладинаца она их загријева и одушевљава а у моментима и храбри за свету ствар српскога народа. Сви чланови дружине прожети су љубављу према својој браћи како у Црној Гори, тако и у Старој Србији, Македонији, Босни и Херцеговини, Хрватској и Славонији и осталим покрајинама српским и готови су, да сваког часа стану раме уз раме с браћом својом и да се тако сложено одбране од непријатеља, који је и сувише јако почео да задира у интересе наше.

Чланови дружине врло ревностно испуњују и трећу тачку свога програма т. ј. раде на што бољем упознавању своје домовине. За вријеме великог школског распуста дружина приређује излете, како у ближој околини, тако и мало даље и при самом извору посматрају народне особине, квалификују их и одређују за што би их могли употребити. Код чланова влада начело: „Знано — вољено, незнано — непитано“. Тога ради они се служе и књигама за упознавање појединих крајева српских покрајина, које не могу лично видјети и прегледати. Своје импресије с пута или од читања књига о тој ствари, полажу у својим писменим саставима или усменим рефератима, те се и на тај начин вјежбају да своје онајчаје могу писмено саопштити и што јаче урезати у душу и срце своје и својих другова.

Да би пак оснивали библиотеку у Љесковцу, чланови тако исто раде својом млађаном снагом и свим средствима, која им стоје на расположењу. Од чланског улога, завјештања, поклона, и на друге начине дружинска књижица се из дана у дан све више пуни и шири и није далеко дан када ће се иста књижица претворити у књижицу народне библиотеке града Љесковца. Омладинци „Гундулића“ читањем су дознали, да у осталим културним земљама свака варошица по говору и свако село има своју библиотеку или књижицу, те су зато прегли свом снагом, да створе библиотеку у, по величини, четвртм мјесту у Србији, а по индустрији првом мјесту послје пријестонице Београда. Знају, да су те књижице учиниле да је тај свијет тако образован, на зато и раде, да што прије и што више оснују и у будуће оснивају такве установе, јер ће им оне помоћи у тешком позиву пионера просвјете.

Дружина за сада нема локала за своју читаоницу, те се зато и служи привремено локалом „Грађанске Касине са Читаоницом“, такође културне установе установљене у истом циљу.

Дружина „Гундулић“, дакле, има културно-национални и васпитно-књижевни карактер. Она ствара саморадну, образујућу вољу и карактер, а то су основни принципи васпитања. Она развија и утакмицу међу ученицима, да што више кориснога ураде и тиме тако исто помаже остварење школског задатка. Она развија код чланова појам о правилној логичној дебати, развија и ствара самопоуздање. Затим, лакоћу окретливости и оперисања умним капиталом, вјештину слободног исказивања мисли и т. д. Дружина даје члановима и друштвено васпитање, јер их учи реду и кретању у друштву, указује им на њихова права у друштву, као и на дужности и обрадује их, да дужности врше и права траже. Оваква је дружина прво мјесто, гдје ће ђак да примјени своје стечено знање у школи и прво мјесто, које ће му показати, да је имао рашта учити и дати му полета и воље, да и даље учи приљежно у школи, а не да смагра школску наставу као начин мучења и т. д. Шта више, оваква дружина може дати правац и доцнијем животу и раду својих чланова, Дружина „Гундулић“ даје члановима поједине домаће писмене задатке, теме, те их ови обрађују и читају на дружинским састанима, око којих се даље води дебата и свестрано испита и исцрпе дотично питање. Почетничке саставе омладинаца дружина прими, исправи, на их враћа писцу или задржи у своју архиву, ако се одликује савршенијом обрадом. Но она никако не ради на укаљивавању мишљења својих чланова. Пот-

пуна слобода је остављена члановима у погледу писменог рада или усмене дебате. То је мјесто, које попуњује празнину школског васпитања и образовања. Ту чланови не морају мислити о појединим стварима онако, како наставник тражи, него по својим субјективним убјеђењима.

Још и нарочито одабралим штивом и пјесмама или другим умјетничким дјелима дружина његује патриотизам.

Као што напријед рекосмо, у дружини је чланова разних школа. Тако, има чланова из: средњих школа, богословије, учитељских школа, трговачких и универзитета — омладинци, који се спремају за разне просвјетне струке. Међу члановима има и женскиња, тако исто ђака ових школа. Али ипак та разноликост њихових полова не смета, да чланови раде заједнички, јер ће и потоњи рад свих бити у крајњој инстанцији исти, а то је: просвијештавање и поучавање људи свога народа. И ако су сви ти њени чланови, чланови и својих професионалних дружина у својим школама, ипак они су врло радо чланови и такве једне дружине, која је састављена из мјешавине, јер је дружина „Гундулић“ лична њихова творевина, њихово заједничко дијете, које треба заједнички и одњеговати. Дружина необично успјешно дјелује и на физичком образовању својих чланова. Излетима, поукама, вјежбама развија снагу својих чланова, јер се држи принципа, да је само у здравом тијелу здрав дух.

Чланови дружине „Гундулић“ не желе ништа више, него да и њихова браћа, омладина из Црне Горе, пођу њиховим примјером, да се удружују и да тако раде на културном усавршавању свога народа, јер је данас вијек више умне борбе, а мање борбе физичке — оружјем. Вољни су, да лична омладина кршине али поносне Црне Горе споји своју снажну мишицу, бистри ум и умјешност са образовањем, те да тако постигне идеал савршенства човјековог и на тај начин одржи егзистенцију свога драгог народа.

Чланови „Гундулића“ нас умољавају, да ово оштампате у вашем многоцијењеном листу, како би омладина могла да прочита ово и да оствари наше жеље. У то име и кличу чланови „Гундулића“: Да живи омладина српских земаља!

31. децембра 1911. године

Љесковац

У име чланова „Гундулић“, председник, Војислав Милошевић, ђак јагодинске учитељске школе.

## Биљежник

— Дански краљ Фридрих оболио је од запаљења плућа, што је с обзиром на његову високу старост — има му 70 година — врло опасно.

Бугарски краљ Фердинанд посетиће на позив грчког краља у марту грчки двор.

— Муслиманима у Мостару даровао је турски султан 40.000 круна за изградњу џамије.

— У Јајлу је умро један од првих сурадника руског цара Александра II., маршал гроф Миљутин у 96. години живота.

— У Кјену је ухапшен шеф тајне полиције пловник Кулабко, који је познат још од атентата на Столинина. Повод ухапшењу није познат.

— У једном мјесту код Познања јурнула су нека кола са сватовима таквом силом о комени стуб, да су сватови испали из кола. Четири су особе тешко рањене.

— У Ранерсдорфу је ухапшен неки Санднер ради тога, што је у споразуму с мајком уморио свог оца, бившег начелника.

У Бечу је ухапшена нека беспослена кухарица Роза Хумел, која се представљала као медицинarka и под изговором, да се налази у тренутним новчаним неприликама, измамљала многим ђацима знатне своте новца.

— У Паризу је пала под стјечај банка Хениот и Милер. Пасива износи око 20 милиона франака. Власници банке су компромитовани.

СРЕДИШЊИЦА

ТРСТ

# „БАЛКАН“

ПОДРУЖИЦА

ЉУБЉАНА

отпремно и комисионо дионичко друштво. Уплаћена главница К 500.000

Прима пошиљке за отпрему из свију страна и на све стране свијета уз најповољније увјете. Велика суха стоваришта у слободној луци и у граду.

У исто вријеме купује сваку врсту робе по налогу и за рачун својих муштерија и отпрема ову из Трста у означена мјеста.

Број 3

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије.

АДРЕСА Balkan—Trieste Riva Grumula 14.

Власник и одговорни уредник Радомир Кривокапић Орлински.